

FERENCZI SÁNDOR

Kolozsmonostori lelkipásztorok

Abstract: The article presents the priests who were in charge of the Roman Catholics in the thousand-year old parish of Kolozsmonostor. There are very few documents so not all the priests are known, as it is the case of quite a lot of Transylvanian parishes established in the Middle Ages. Even so the research proves that the presence of the Roman Catholic clergy, its pastoral activity has been uninterrupted in Kolozsmonostor. The only period when there was no Catholic clergy present was in the 16th century, between 1556–1579.

Keywords: Kolozsmonostor, Catholicism, Reformation, Jesuit, Principality, parish register, parish priest, pastoral

A közel ezeréves kolozsmonostori plébániához tartozó római katolikus hívek pasztorációjával megbízott lelkipásztorok teljes névsorát az idevágó dokumentumok hiánya miatt lehetetlen összeállítani, ami egyébként érvényes más erdélyi középkori alapítású egyházközség papi névsoraira is. A forráskiadványokban a középkori kolozsmonostori hiteleshellyel, a bencés apátság birtokviszonyaival, az apátokkal kapcsolatban számtalan adattal találkozhatunk, ellenben a monostori plébánosok nevével és lelkipásztori tevékenységükkel alig. A fejedelmi korszak idején a Kolozsmonostorra telepedett jezsuita atyákról és lelkipásztori munkájukról már többet tudunk. Ők nemcsak az itteni római katolikusnak megmaradt híveket pasztorálták, hanem a paphiány miatt ez a tevékenységük kiterjedt az egész környékre is. Természetesen az itteni működésük nem volt zavartalan, többé-kevésbé a fejedelmek, illetve az országgyűlések döntéseitől függött. A 18. század második felében Kolozsmonostoron megjelentek az egyházmegyes papok is, akik a múlt század harmadik negyedéig

kisebb-nagyobb megszakításokkal, azóta pedig megszakítás nélkül végzik lelkipásztori tevékenységüket.

Az alábbiakban a különböző korokban itt szolgáló lelkipásztoroknak és tevékenységüknek próbálok emléket állítani.

A középkorban a kolozsmonostori hívek közvetlenül a kolozsmonostori apát joghatósága alá tartoztak, amit az erdélyi káptalan I. Károly királyhoz küldött levele is bizonyít: *1341. május 6-iki parancsának megfelelően Henke Péter királyi és Konrád szászfenesi plébános káptalani kiküldött május 6-án Kolozsvár hospesei körében vallatott Kolozsmonostora falu lakóinak szabadságai felől és megtudta, hogy bár alapításra nézve régiebb Kolozsvárnál, lakói mindig a kolozsvári hospesekkel azonos kiváltságokat élveztek, ügyeikben csak a Kolozsmonostori Szűz Mária-egyház és az apát officiálisa ítélkezhetett, megyei bíró ezekben illetéktelen volt.*¹ Ebben az időszakban Kolozsmonostoron lelkipásztorkodhatott az a János nevű pap, aki 1369-ben a kolozsmonostori apátsági templomban található Szentháromság-oltár igazgatója volt.² 1516-ban pedig Bálint pap, aki a kolozsmonostori templom orgonistája volt.³ A forrásaim alapján az első olyan lelkipásztor, akit kolozsmonostori plébánosi címmel illettek, egy Jakab nevű plébános volt 1451-ben.⁴

A bencés szerzetes- és egyházmegyés papok kolozsmonostori lelkipásztori tevékenységét kerékbetörte a reformáció. Miután a tordai országgyűlés 1566-ban kimondta, hogy *afféle egyházi renden lévő személyek, kik a Pápai tudományhoz, és emberi szerzésekhez ragaszkodnak és abból megtérni nem akarnak, az ő felsége*

¹ JAKÓ Zsigmond: *Erdélyi okmánytár III. (1340–1359)*. Budapest 2008. 92. reg. sz.

² ENTZ Géza: *Erdély építészete a 14–16. században*. Kolozsvár 1996. 34.

³ ENTZ: *Erdély építészete a 14–16. században*, 153.

⁴ ENTZ: *Erdély építészete a 14–16. században*, 331.

*birodalmából mindenünnen kiigazítottassanak,*⁵ Kolozsmonostoron megszűnt a szervezett római katolikus egyházi élet.

A reformációt követően szétzilált erdélyi katolicizmusnak talpraállításán, a fejedelmi korszakban, a ferencesek mellett a jezsuita rend fáradozott a legtöbbit. A jezsuitákat mint a katolikus megújulás leghatékonyabb képviselőit 1579-ben Báthori István erdélyi fejedelem és lengyel király hívta be Erdélybe, Kolozsmonostorra, ahol 1581-ben megalapították a jezsuita akadémiát. 1588-ban az erdélyi országgyűlés kiutasította őket, azonban lassú visszaszivárgás után, 1595-től hivatalosan is, újra dolgozhattak Erdélyben. 1603-ban a kolozsvári kollégium feldúlása, majd az 1606-os fejedelmi és 1607-es országgyűlési kitiltás egy évtizedre megszakította a jezsuiták erdélyi – kolozsmonostori – működését.⁶ A folyamatos jezsuita jelenlét Erdélyben ennek ellenére sem szűnt meg, mert egyházmegyés papként szolgáltak tovább. Így például ebben az időben *megyéspapként* Erdélyben találjuk Forró Györgyöt, majd Ladó Bálintot.⁷ 1618-tól Bethlen Gábor fejedelem engedélyével Gyulafehérváron, 1623-tól Kolozsmonostoron és 1626-tól Karánsebesen működhettek. Ennek kapcsán Szini István 1618-ban levelet írt Claudio Aquaviva rendfőnöknek Gyulafehérvárról, amelyben beszámolt arról, hogy Kolozsváron és környékén sokakat keresztelt és házasságokat áldott meg, va-

⁵ VESZELY Károly: *Erdélyi egyháztörténelmi adatok I.* Kolozsvár 1860. 176.

⁶ Giovanni Argenti *De Societate Jesu* történelmi műve arról tudósít, hogy 1605-ben a Kolozsmonostorról elűzött páterek Gerenden találtak menedéket Sarmasághy Zsigmond birtokán. Vásárhelyi Dániel jezsuita pedig egy Czegei Wass Jánosnak írt levelében megemlékezik a címzett nagylelkűségéről, amellyel őket 1603-ban Görgénybe befogadta. GÁBOR Csilla: *Jezsuiták Erdélyben a kora újkorban.* In: *Ezeréves múltunk.* Szerk. MARTON József – BODÓ Márta. Budapest – Kolozsvár 2009. 36–49. Itt: 39.

⁷ MOLNÁR Antal: *Az udvarhelyi jezsuita Missio Siculica kezdetei az 1650-es években.* In: *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok.* 1994/ 3–4. 71–90. Itt: 74.

lamint prédikált.⁸ A jezsuiták működésük valamennyi engedélyezett helyszínén iskolákat nyitottak, amelyek nyomán ezek a települések (városok) a katolikus ifjúság képzésének központjává váltak.

Az oktatás és a nevelés mellett rendszeres lelkipásztori tevékenységet folytattak a városokban és azok környékén. 1624. október 28-án Móry István jezsuita Kolozsmonostorról Muzio Vitelleschi rendfőnöknek Rómába címzett levelében azt írta, hogy Kolozsvár környékének a nemessége katolikus, a lelkipásztori teendők ellátása végett gyakran hívják őket a környék hat falujába. A kálvinisták fellépnek ugyan ellenük az országgyűlésen, de ennek ellenére Szini István jezsuita atyával együtt jól megvannak. Abban reménykednek, hogy ha Bethlen Gábor fejedelem a császár leányát feleségül veszi,⁹ akkor az a katolicizmus ügyét előréviszi. Ők a katolikus nemesek anyagi támogatásával élnek, jelenleg ketten vannak. Szini Gyulafehérváron tevékenykedik. Rajtuk kívül még mintegy öt katolikus pap van Erdélyben különböző nemesi udvarházakban. A paphiány miatt segítségre lenne szükségük. De egyelőre legfeljebb arról lehet szó, hogy néhány világi papnak öltözött jezsuitát küldjenek segítség gyanánt.¹⁰

A Kolozsmonostorra való visszajövetelük után Móry István jezsuita páter helyreállította a huszonnégyszáz év óta romosan álló templomot, egy katolikus erdélyi nemes, Erdélyi István¹¹ költ-

⁸ GÁBOR: *Jezsuiták Erdélyben*, 38.

⁹ Károlyi Zsuzsanna halála után folytak tárgyalások Bethlen Gábor és II. Ferdinánd leánya esetleges házasságáról.

¹⁰ *Erdélyi és hódoltsági jezsuita missziók I/2. 1617–1625.* Szerk. KESERŰ Bálint. Szeged 1990. 312. sz., 427. o.

¹¹ Erdélyi István (1612–1642) fejedelmi tanácsos, 1606-tól Torda vármegye főispánja, 1631-ben szamosújvári főkapitány, 1635-ben a fejedelmi tábla elnöke. Lásd bővebben: TRÓCSÁNYI Zoltán: *Erdély központi kormányzata.* Budapest 1980. 27., idézi: GÁBOR: *Jezsuiták Erdélyben*, 38.

ségén. A vallásos buzgóság erősítése érdekében 1625-ben ismételten kérelmezte Muzio Vitelleschi rendfőnöknél: érje el a Szentszéknél, hogy Nagyboldogasszony napjára engedélyezzen részleges búcsút azoknak, akik a kolozsmonostori templomot meglátogatják.¹²

1638-ban Francesco Leone da Modica konventuális ferences szerzetes Rómába a Hitterjesztés Kongregációjának jelentette, hogy Kolozsmonostoron 140 diák tanul, és ott két jezsuita páter található. Ekkor Vásárhelyi Dániel és Rajky Gáspár jezsuiták szolgáltak itt.¹³ A jezsuitáknak itteni tevékenysége során a lelkipásztorkodáson és az oktatáson kívül esetenként még hitvitákat is kellett folytatniuk. Tudomásunk van arról, hogy például Vásárhelyi Dániel hitvitába *keveredett* I. Rákóczi György fejedelem udvari papjával, Medgyesi Pállal. Ezek a hitviták Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony kolozsmonostori házában zajlottak.¹⁴

A jezsuiták itteni működését 1653-ban egy újabb kitiltás zavarta meg, amikor ugyanis ismét Erdély elhagyására kényszerültek, de *megyepapként* Kolozsmonostoron maradt Szászfenesy Mihály jezsuita, akinek Lippai György esztergomi érsek levelet küldött, amelyben rábízta a kolozsmonostori egyházat és az iskolát.¹⁵

1657-ben Damokos Kázmér, az erdélyi ferences őrség őre, Rómába a Hitterjesztés Kongregációjának írt jelentésében négy Kolozs megyei plébániáról számolt be: Kolozsmonostor, Szászfenes, Jegyenyé, Bács. Ebben a jelentésében ugyanakkor megjegyezte, hogy Kolozsmonostoron két pap, körülbelül 40 család (kb.

¹² A kedvező válasz 1625 szeptemberében megérkezett. Vö. GÁBOR: *Jezsuiták Erdélyben*, 38–39.

¹³ *Relationes missionariorum de Hungaria et Transilvania (1627–1707)*. Edidit: TÓTH, István György. Budapest – Róma 1994. 247–251.

¹⁴ GÁBOR: *Jezsuiták Erdélyben*, 42–44.

¹⁵ BOCHKOR Mihály: *Az erdélyi katolikus autonomia*. Kolozsvár 1911. 152.

300 lélek) tartózkodik.¹⁶ Egy másik jelentésében, 1670-ben pedig azt írta, hogy a kolozsmonostori jezsuita páterek ellátják a szászfenesi plébániát is.¹⁷

A jezsuitáknak a fejedelmi korszak utolsó évtizedeinek kolozsmonostori pasztorációs tevékenységéről sokat tudhatunk meg az úgynevezett *Kolozsmonostori anyakönyvből*.¹⁸ Az anyakönyvben ugyanis az 1665–1699 közötti időszakra vonatkozóan találunk többé-kevésbé rendszeres anyakönyvi bejegyzéseket. Az itt szolgáló jezsuita páterek bejegyezték a kereszteleseket, házasságkötéseket, temetéseket, áttérőket, sőt még a gyónók számát is.

Az első keresztelesekre vonatkozó bejegyzés (9. old.) 1665. január 5-én történt, amikor Köszegi Zsigmond páter megkeresztelte Katalint, Kis János leányát (az anya neve hiányzik). A keresztszülők: Zabragi András és Visky Peteriana. Az anyakönyv szerint 1676-ban összesen 66-ot kereszteltek. Megjegyzem, hogy az itt megkereszteltek közül többnek a szülei nem voltak monostori illetőségűek. Más települések katolikusnak megmaradt hívei ugyanis a paphiány miatt ide hozták a gyerekeiket megkereszteltetni.¹⁹ 1665-ben három házasságkötés (157. old.) volt. A későbbi

¹⁶ Szászfenesen van pap, kb. 60 család (350 lélek), Jegenyében nincs pap, kb. 40 család (250 lélek), Bácsban nincs pap, kb. 35 család (225 lélek) található. *Relationes missionariorum*, 302.

¹⁷ *Relationes missionariorum*, 345.

¹⁸ Az anyakönyv jelenleg (2010) a Gyulafehérvári Érseki Levéltárban található. Erdélyben az elsők között keletkezett anyakönyvek közé tartozik. A segesvári evangélikus egyházközség anyakönyve tűnik a legrégebbnek. Ennek az anyakönyvnek a bejegyzései 1607-től kezdődnek az elhalálozási adatokkal. *Plébániai levéltárak I.* Összeállította: BERNÁD Rita. Gyulafehérvár – Budapest 2009. 20.

¹⁹ Az anyakönyvben az első rovatosan anyakönyvezett adatok 1676-ból valók. A lapok egy részét megvonalták ugyan, de a későbbi bejegyzések során ezt nem vették figyelembe. A kereszteltek anyakönyvének rovatai a következő adatokat tartalmazzák: a keresztelese dátuma, keresztelő pap, keresz-

évek során sincs sokkal több. *Catalogus mortuorum* szerint 1665 első öt hónapjában 15-öt temettek. Az adott év többi hónapjának a temetési adatai hiányoznak. Az áttérők (*conversi*) száma pedig 1675-ben: január: 1, április: 2 (*conversi sunt duo*), május: 1, július: 1. (413. old.). 1680. február 25-én 53-an gyóntak. Ennek az évnek októberében pedig 31-en végezték el a szentgyónásukat. 1681-ben az újévi szentgyónásukat 175-ön, és ugyancsak ebben az évben, február 2-án 80-an, február 21-én 35-ön gyóntak (381. old.).

A Kolozsmonostoron folyó lelkipásztori munkáról a fenti anyakönyvben található másfajta bejegyzések is tanúskodnak.

Az anyakönyvben a különálló 1. számú iraton az alábbi hirdetés olvasható: *A Német gyalogok közül Dulch Márton veszi magának Házas Társul Blaszenszki nevű gyalognak meg maradot Eozvegyét Dorottyát. 25 Junii 1679.* A 25. számú különálló iraton év nélkül pedig az alábbi házassági hirdetés olvasható: *Külső magyar útczában lakozó Gál János vészi magának házas társól Monostoron Lakozó Mászáros János Hajadon Leányát Annók aszszonyt, kik között, ha valaki tud valami Attyafiúságot, sógor-ságot, komaságot, vagy valami más egyéb némő akadályt, mély miatt öszve nem adattathának, tartozik meg jelenteni. Ez pediglén először.*

A 436. oldalon egy magyar nyelvű, az ország békéje érdekében való bőjtölésre felhívó hirdetés olvasható:²⁰

...Mivel kegyelmes Fejedelmünk a Nemes ország rendével együtt az Isten fejünk fölött lévő ostorinak...(két szót nem tudtam kiolvasni) halálnak fegyvereinek eltávosztatásáért azt végezte hogy e jelen valo esztendőnek ott (öt) első holnapinak első napja-it az ország Lakosi meg illenek (ülnék) es boytelnék /a kereszté-

telendő, szülők (az anya neve nem mindig szerepel, vagy ha szerepel, akkor vezetéknev nélkül), keresztszülők.

²⁰ A lapszálen jelezve, hogy *Fecit hanc promulgation ..R. P. Michael.*

nyek mátol fogva tarcsák ehez magokat és a maj nappal együtt a következő öt holnapot első napiát illyék és böjtellyék meg/ a mi Annyaszentegyhazunk szokása szerent nem húst hanem böyti ellességet evén. Ez pedig nem hagyattatik bűn és lélek kárhozattya alatt, hanem illendő ájtatosságból... A bejegyzés, illetve a hirdetés éve az anyakönyvben nem szerepel. A hirdető jezsuita páter neve után, és az Erdélyi Országgyűlési Határozatok²¹ alapján azonban megállapítható, hogy a templomi hirdetés 1672-ben történt. A fenti böjtléssel kapcsolatos fejedelmi rendeletet, úgy látszik, a hirdető szerzetes nem vette komolyan, mert a hirdetésében megjegyezte, hogy ezt a bűnt csak illendő ájtatosságból kell megtartani, ha valaki nem tartja meg, nem követ el bűnt, és el sem kárhozik.

A kolozsmonostori apátsági templom plébánosa a 17–18 század fordulóján az a Csete István (1648–1718) volt, aki Vízkeleti

²¹ Apafi Mihály erdélyi fejedelem 1672. július 9-én kihirdette az országgyűlés által elrendelt böjtöt:...*hogy azért édes istenünket valami úton és módon hozzánk engesztelhezzük, és ellenünk gerjert haragja tovább is ne harapózzék, az elmúlt napokbéli országgyűlésének alkalmatosságával becsületes tanácsúr híveinkkel együtt lévén ex consilio végeztetett, hogy minden holnapnak első napján egész országotól ez hazának négy recepta religion levő híveink extraordinárius cultust és országos böjtöt tartanának... Kegyelmeteknek parancsoljuk..., hogy a szent istent bosszúállásra ingerlő szitkokat, káromkodást, hamis esküvést, szent szombatnak megrontását, s egyéb czégéres vétkeket követőket interdikalván...vegyék executióban, azt megírt böjtnek terminusát pedig u. m. minden hónapnak első napját, akik nem observálnák, minden munkatételtől megszűnvn, akármelyik religion lévők... sub poena articulari a paraszt embert regveltől fogva napnyugotig kalodázással poenentiázzák, nemes emberen pedig tizenkét forintot exequáljanak... Datum in castro nro Radnóth die 9. Julii A. 1672. M. Apafi mpr. In: Erdélyi Országgyűlési Emlékek XV. (1669–1674). Szerk. SZILÁGYI Sándor. Budapest 1892. XLV. reg. sz. Lásd még: Apafi Mihály fejedelem meghagyja Háromszék közönségének, hogy a minden hónap elsejére rendelt országos böjt és rendkívüli isteni tisztelet miatt a székgyűlést aug. 3-án tartsák meg. Kelt az ebesfalvi táborban 1672. július 25. In: Székely oklevéltár VI. (1603–1698). Szerk. SZÁDECZKY Lajos. Kolozsvár 1897. 1272. reg. sz.*

Zsigmond álnéven Apafi fejedelem idejében, álruhában, szakállt növesztve Erdélyben a tilalom ellenére bátran prédikált. Szónoki ereje ellenállhatatlan volt. Beszédei töredékesen maradtak ránk, de így is a levéltárakban hat vaskos kötetet kitevő latin nyelvű kéziratos prédikáció gyűjteménye található.²²

A fejedelmi korszakot követően a kolozsmonostori plébánia elvesztette önállóságát. Fizesi (?) Mihály jezsuita 1752 körül még kolozsmonostori plébánosként Kolozsváron a Külső-szén utcában egy kertet és egy gyümölcsöst vásárolt,²³ de már az 1761-es egyházmegyei kimutatás szerint jezsuita szerzetesi templomával együtt Kolozsvárhoz tartozott.²⁴ A jezsuita rend 1773-as felszámolása előtt már egyházmegyés pap a kolozsmonostori lelkipásztor. Ezt alátámasztja az a tény, hogy az erdélyi káptalan 1770. május 2-án *jure quod hoc nobis optimo competente* kinevezte Matis András kolozsmonostori plébánost a kolozsmonostori levéltár őrévé, átadva neki a levéltár kulcsát és pecsétjét *usque ad tempus nobis placitorum*.²⁵ A kolozsmonostori híveket ellátó lelkipásztorok státusa azonban egészen 1800-ig²⁶ nem egyértelmű, mert például Manner Tádét Beke Antal²⁷ 1779-ben helyettes kolozsmonostori plébánosként, ellenben az 1782-es sematizmus Thadaeus Manner néven kolozsvári káplánként szerepelteti.

²² *Katolikus lexikon*. Budapest 1931. I. 376., GÁBOR: *Jezsuiták Erdélyben*, 45–48.

²³ BEKE Antal: *A kolozsmonostori konvent levéltára*. Budapest 1897. 688. reg. sz.

²⁴ BÁRTH János: *Erdély római katolikusai a XVIII. század közepén*. Kecskemét 2008. 67.

²⁵ *Kolozsmonostori konvent*, 723. reg. sz.

²⁶ Ettől az évtől kezdődően vannak önálló anyakönyvei. *Schematizmus 1903*.

²⁷ BEKE Antal: *Az Erdélyi Egyházmegyei Papnevelde történeti vázlat*. Károlyfehérvár 1870. 155.

A kolozsmonostori plébánosok még a 19. században is egy aránylag kis létszámú hívekből álló plébániának voltak a papjai. A hívek lélekszáma a sematizmusok alapján a következőképpen alakult: 1830: 162; 1848: 246; 1860: 305; 1866: 229; 1893: 756.²⁸ Ebben az időszakban Kolozsmonostoron a volt gyulafehérvári püspöki titkár, Pakó János lelkipásztorkodott leghosszabb ideig (1853–1887).

A 20. század elejétől a hívek lélekszáma ugrásszerűen emelkedni kezdett. Az 1903-as sematizmus a kolozsmonostori hívek létszámát külön nem tüntette fel,²⁹ azonban az 1910-es sematizmus 1495 lélekkel szerepelteti a plébániát, ahol felekezeti iskola is működött 99 tanulóval és 2 tanítóval. Az 1900-as évek elejének legtehetségesebb és legaktívabb kolozsmonostori lelkipásztorának Veress Ernőt tekinthetjük, akit pályázat útján helyezett ide a püspök. Kolin István plébános halála (†1929. március 3.) után ugyanis az Egyházmegyei Hatóság megpályáztatta a kolozsmonostori plébániát. A határidő lejártáig (1929. április 15.) 11-en pályáztak, köztük Veress Ernő brassói vallásnár is, aki a pályázatának befejező soraiban ezeket írta: *Pályázatom sorsában, bármilyen legyen az, teljesen a Jó Isten akaratát látva s Kegyelmes Atyám felszentelt kezeit csókolva maradtam Krisztusban szerető legkisebb fia Brassó, 1929. április 10-én.* Úgy látszik, hogy a püspökségen előre tudomást szereztek Veress Ernőnek erről a szándékáról, mert a pályázatának a benyújtása előtt Imre László orlái plébános pályázati kérésére valaki ceruzával 1929. március 12-én ezeket írta: *Veress Ernő is megpályázza. Az Erdélyi Tudósítót ott tovább szerkeszteni.*

²⁸ Az 1893-as sematizmus alapján Kolozsmonostor összlakossága: 3099. Ebből a római katolikusokon kívül 1615 görögkatolikus, 32 ortodox, 27 evangélikus, 537 református, 61 unitárius, 71 zsidó vallású.

²⁹ *Populus in civitate Kolozsvár computatur.*

*Kérem, tetszik a gondolat.*³⁰ A pályázatokat elbíráló bizottság egyhangúlag Veress Ernőt jelölte az első helyre.³¹

Veress Ernő a kolozsmonostori plébániát az átadási jegyzőkönyv szerint 1929. december 20-án vette át. Az átadásnál jelen voltak: Hirschler József főesperes, Balásy Imre püspöki biztos, Veress Ernő plébános, Zsombory László gondnok, Fiedler Károly volt gondnok. A plébánia átadási jegyzőkönyvéből kiténik, hogy a kolozsmonostori plébánia biztos anyagi háttérrel rendelkezett.³² Veress Ernő kolozsmonostori plébánosként nemcsak a saját híveinek lelkipásztori ellátásáról gondoskodott, hanem aktívan bekapcsolódott Kolozsvár társadalmi és kulturális életébe is.³³

³⁰ Gyulafehérvári Érseki Levéltár (A továbbiakban: GYÉL), 1612. doboz, 1887/1929.

³¹ A pályázók névsora: Székely Károly – Brád, Molnár Miklós – Nyárádremete, Rónai Jenő – Kolozs, Bottka János – Maroshévíz, Kapcza József – Aninósza, Péterfi Béla – Torja, Veress Ernő – vallástanár, Mosontzki Henrik – Sinfalva, Imre László – Orlát, Keresztes Károly – Bánffyhunad, Botár Gáspár – Barót. GYÉL, 1612. doboz, 1887/1929.

³² Részlet a plébánia átadási jegyzőkönyvéből: *Az agrár-reform által az egyházközségnek juttatott 50 hold Csillaghegyi ingatlan a leltárba nem vétetett fel augusztus 6-án, azért most az is átadatik a plébánosnak azzal a megjegyzéssel, hogy ezen (32 hold lelkészi, 10 hold templomi, 8 hold kántori) ingatlan a leltárba pótlólag felveendő. Az ingatlan bérleti ügye a belvárosi egyházközséggel rendezést igényel.* GYÉL, püspöki iratok, 1647. doboz, 79/1929.

³³ Az 1929–1935 között Kolozsmonostoron lelkipáosztorkodó Veress Ernő munkásságát Márton Áron püspök 1973. márciusában a temetésén az alábbiakban foglalta össze: *A két világháború között, a nagy gazdasági válság idején vette át a kolozsmonostori plébánia vezetését, s híveinek, a külvárosi nagyobb részét szegény és többszörösen megpróbált munkásnépnek szószólója és védőangyala lett. Mindenkinek mindene – úgy, ahogyan Szent Pál ajánlja (vö. 1Kor 9,19). Ismerte övéit, övéi is ismerték őt, bíztak benne, figyeltek szavára, és követték (vö. Jn 10, 4–5). Nyilvántartotta és rendszeresen látogatta a betegeit, a szegények istápolására megszervezte a Szent Vince-konferenciát, főiskolai hallgatók és más intellektuelek bevonásával. E sok irányú és tervszerű munkájával nemcsak a templomi hitéletet fokozta; híveivel, ezekkel a kétékező munkásokkal olyan kulturális előadásokat rendezett, hogy a belvárosi*

Az Egyházmegyei Hatóság azonban 1935. október 5-én az alábbi értesítést küldte a kolozs-dobokai főesperesnek: *Bizalmas tájékoztatásul közlöm a következőket. Veress Ernő Kolozsvár-monostori plébános egészségi állapota szükségessé teszi huzamosabb pihenését...Helyettesítésére felkértem két Jézustársasági Atyát, akik rendi előjáróik engedélyével a helyettesítést elvállalták... A továbbiakban közölte, hogy nincs remény arra, hogy Veress Ernő visszatérjen a betegszabadsága után a plébániára, éppen ezért az ideiglenes adminisztrátor szabályszerűen át fogja venni a plébániát.*

Ugyanezen a napon az Egyházmegyei Hatóság értesítette P. Imets Károly OFM tartományfőnököt Kolozsváron, hogy P. Csiszér Bonaventurát felmenti a Gyulafehérvár-portusi plébánia adminisztrálása alól, mert 1935. november 1-jétől kezdve ideiglenesen Veress Ernőre bízta ennek a plébániának a vezetését. Ugyanakkor megjegyezte, hogy P. Csiszérnek a továbbiakban nem tud államsegélyt biztosítani.³⁴ A monostori plébánia vezetésére kiszemelt Napholcz Pál jezsuita páternek pedig, aki Szatmáron tartózkodott, 1935. október 24-én az alábbiakat írta: *Veress Ernő szentszéki tanácsos plébános betegsége miatt f. év november 1-től kezdődőleg egy évi szabadságot nyervén, a Kolozsvár-monostori plébánia vezetését a Nt. P. Vice-provinciálissal egyetértésben ezen időre ideiglenesen Tisztelendőségedre bízom... Napholcz Pál válasza erre a kinevezésre táviratilag érkezett a püspökségre, amely csak ennyiből állt: *Mikor induljak?* – Gajdátsy Béla irodaigazgató is táviratilag válaszolt (1935. október 28.): *November negyedikén az előd költözik, ötödikén átadás.**

Úgy látszik, hogy a püspökség régebbi óhaja teljesült, amikor a kolozsmonostori plébániát a jezsuitákra bízta. Ez derül ki ab-

igényes közösség is megtapsolta őket MARTON Áron: *Papság*. Sorozatszerkesztő: MARTON József. Marosvásárhely 2008. 168.

³⁴ GYÉL, püspöki iratok, 1729. doboz, 2732/1935.

ból a levélből, amelyet az Egyházmegyei Hatóság 1935. november 6-án küldött Napholcz Pálnak: *Az egyházmegyei hatóságnak változatlanul az a szándéka, hogy a jézustársasági Atyák a Kolozsvármonostori plébániát véglegesen átvegyék... A jelenlegi helyettesítési megbízatást az egyházmegyei hatóság úgy kívánja tekinteni, mint a végleges átvétel kezdetét, amely állandó jelleggel bír...*³⁵

A jezsuita plébánosokat lelkipásztori munkájuk végzésében az ugyancsak jezsuita káplánok segítették. Napholcz Pál jezsuita káplánja az ugyancsak jezsuita Ugrin Sándor volt. Napholcz után 1942-ben Ugrin lett a megbízott plébános, akinek a káplánja Jakab Benjamin lett. Jakab Benjamins a káplánságban 1943-ban felváltotta Ormai Pál, akit a kommunista hatóságok többször is meghurcoltak.

A teljes nevén Ormai Pál Gyula János, Szállásfehérváron (Magyarország, Fehér megye) született 1902. június 23-án. A tanulmányai elvégzése után a jezsuiták különböző rendházaiban tevékenykedett: 1936–1938 között Budapesten, 1938–1940 között Kalocsán, 1940–1943 között újból Budapesten találjuk. A káplánként Kolozsmonostorra érkezett Ormai, alig egy év múlva már plébánosi minőségben szolgálta a híveket egészen 1950-ig, amikor Szamosújvárra – a jezsuiták számára kijelölt kényszerlakhelyre – szállították a kommunista hatóságok.

Ormai atyának a kolozsmonostori plébániáról való elhurcolása után Baráth Béla főesperes az alábbiakat jelentette az Egyházmegyei Hatóságnak Gyulafehérvárra:

Szám: 72/1950.

Főtiszt. Egyházmegyei Hatóság!

Ezúton jelentem, hogy a monostori plébánost, P. Ormai Pált fráterével együtt f. hó 15-én előttünk ismeretlen helyre vitték. A gazdátlan plébánia gondozását kézbe vettem s a papi lakás és

³⁵ GYÉL, püspöki iratok, 1729. doboz, 2895/1935.

templomkulcsok visszatartása után már az elmúlt vasárnap is gondoskodtam az istentiszteletek ellátásáról. Mivel a kapott értesülések szerint P. Ormai Kolozsmonostorra vissza nem térhet, – ő több rendtársával együtt valahol koncentrálna, – tisztelettel kérek vagy ideiglenes, vagy végleges megbízást, miniszteri jóváhagyással lehetőleg Csendőr Jenő részére, aki arra készségesen vállalkozik.

A szamosújvári rendházat is kiürítették, ill. az ottani ferenceseket Désre internálták. Hír szerint Orbán Dezsőt a m. szarvaskendi papot is elvitték állomáshelyéről, ha teljesen megbízható értesülést kapok az utóbbi esetről, arra újból visszatérek és szíves intézkedést kérek.

Addig is kegyelemteljes karácsonyi ünnepeket kívánok
Kolozsvár, 1950. dec. 19. Dr. Baráth Béla kanonok főesperes³⁶

Ormai atya a kényszerlakhelyéről Kolozsmonostorra (!) csak 1957-ben térhetett vissza. Lelkipásztori munkáját 1959-ben újból abba kellett hagynia, mert a Kolozsvári Katonai Törvényszék 1959/159. sz. alatt összesküvés vádjával 15 évi börtönre ítélte, amelyből öt évet letöltött. Az 1964-ben való szabadulása után ismét visszatért Kolozsmonostorra, ahol 1974-ig ellátta a plébánosi teendőket. Ugyanitt halt meg 1978. október 25-én, életének 76., szerzetesi hivatásának 52. és papságának 42. évében.³⁷

³⁶ GYÉL, püspöki iratok, 2110. doboz, 2561/1950. – Baráth Béla 1951. március 8-án arról érdeklődött, hogy a megbízott kolozsmonostori lelkésznek, Csendőr Jenőnek van-e teljes joghatósága. Az Egyházmegyei Hatóság válasza: 1951. április 3.: *Élőszóval közöltem, hogy a Főesperes által az egyházmegyei hatóság tudtával megbízott helyettes a plébániát vicarius substitusi minőségben vezeti. (Az aláírot nem sikerült beazonosítanom!)*

GYÉL, püspöki iratok, 2110. doboz, 2561/1950.

³⁷ GYÉL, gyászjelentő, 2838/1978.

A kolozsmonostori plébánia híveit 1974-től újból egyházmegyés papok pasztorálják, akiknek tevékenységéről a történelmi távlat hiánya, valamint a hívek élő emlékezete miatt nem kell szólnom. Összegzésként meg kell állapítanunk azt a tényt, hogy Kolozsmonostoron a római katolikus papság jelenléte, lelkipásztori tevékenysége napjainkig, az 1556–1579 közötti évek kivételével, folytonosnak tekinthető.

Függelék

A Kolozsmonostoron lelkipásztorkodó papok névsora³⁸

I. Plébánosok

1. Jakab, 1451
2. Színi István SJ, 1618
3. Móry István SJ, 1624
4. Vásárhelyi Dániel SJ, 1638
5. Rajky Gáspár SJ, 1638
6. Szászfenesy Mihály SJ, 1653
7. Köszei Zsigmond SJ, 1665
8. R. P. Michael SJ, 1670 körül
9. Csete István SJ, 17–18. sz. fordulóján
10. Fizesi (?) Mihály SJ, 1752 körül
11. Mátis András, 1770
12. Manner Tádé, 1779
13. Péterfi János, 1788–1811
14. Csutak Mihály, 1812–1831

³⁸ Források: FERENCZI Sándor: *A Gyulafehérvári (Erdélyi) Főegyházmegye történeti papi névtára*. Budapest – Kolozsvár 2009. A jezsuiták személyi adatainak forrásait mindeniknél külön-külön lábjegyzetben hozom, vagy megtalálhatók a szövegtestben.

15. Pálfi István, 1827–1846
16. Éltes József, 1846–1847
17. Deák István, 1847–1853
18. Pakó János, 1853–1887
19. Orbán Károly, 1887–1899
20. Kolin István, 1899–1929
21. Veress Ernő, 1929–1935
22. Napholcz Pál SJ,³⁹ 1935–1942
23. Ugrin Sándor SJ,⁴⁰ 1942–1944
24. Ormai Pál Gyula János SJ, 1944–1950; 1957–1959; 1964–1974
25. Csendőr Jenő, 1950
26. Bercsényi Elemér László, 1950-es évek.
27. Ferencz István, 1974–1984
28. Bíró László, 1984–1985
29. Kádár István, 1985–

II. Káplánok:

1. Ugrin Sándor SJ, 1941
2. Jakab Benjamin SJ,⁴¹ 1942
3. Ormai Pál SJ, 1944
4. Ferenczi Sándor, 1981–1983
5. Tóth József, 1983–1984
6. György Balázs, 1984–1988
7. Nóda Mózes, 1988–1994

³⁹ BIKFALVI Géza: *Magyar jezsuiták történeti névtára 1853–2003*. Budapest 2007. 163.

⁴⁰ BIKFALVI: *Magyar jezsuiták*, 235.

⁴¹ BIKFALVI: *Magyar jezsuiták*, 102.